

Айнщайн-Бергсон Дебат

Алберт Айнщайн срещу философията за природата на 🕒 времето

Изследване на дебата, който струва на Айнщайн Нобеловата награда за теорията на относителността.

Съдържание

1. 🕒 Дебатът Айнщайн-Бергсън

1.1. Големият Удар по Философията

👤 Професор по история Джимена Каналес

2. Корупция за Сциентизъм

2.1. Загубата на Бергсън и победа за „Науката“

2.2. „Очевидни грешки“ и „противоречие“ на Айнщайн

2.3. Признание от Нобеловия комитет

2.4. Реакцията на Айнщайн срещу Нобеловия комитет

2.5. Реакция срещу философията

3. Философът Анри Бергсон

3.1. Бергсоновата „*la durée*“: 🕒 Времето като продължителност

3.2. Отговорът на Бергсон на Айнщайн по време на лекцията в Париж

3.3. Опитът на Бергсон да отнеме Нобеловата награда на Айнщайн за относителността

4. Загуба с умисъл

4.1. „Творческа еволюция“ срещу еволюционната теория на Дарвин

4.2. Световната слава на Бергсон

4.3. Дебатът Айнщайн-Бергсън

4.4. 👤 Философът Фридрих Ницше за опита на науката да се еманципира от философията

4.5. Самоузнетяването на философията към сциентизма

4.5.1. 👤 „Аподиктичната сигурност“ на Емануел Кант

4.5.2. 👤 „Мисля, следователно съществувам“ на Рене Декарт

4.5.3. 👤 „Предателството“ на Едмънд Хусерл за сциентизма

4.6. Издигането на Бергсон до стълб на философията

5. Корупция

Отпечатано на 22 ноември 2025 г.

<https://bg.cosmicphilosophy.org/einstein-vs-philosophy/>

ГЛАВА 1.

Алберт Айнщайн срещу Философията Върху

Природата на Времето

И „Големият Удар“ на Философията за Сциентизма

На 6 април 1922 г., по време на среща на Френското философско дружество (Société française de philosophie) в Париж, Алберт Айнщайн, прясно добил световна слава с номинацията си за Нобелова награда, изнесе лекция за относителността пред събрали се видни философи, в която декларира, че новата му теория прави философските спекулации за природата на Времето остарели.

Откривният удар на Айнщайн бе директен и пренебрежителен. В отговор на въпрос за философските последици на относителността той декларира:

“ „Die Zeit der Philosophen ist vorbei“

Превод:

„Времето на философите приключи“

Айнщайн завърши лекцията си със следния аргумент, запечатвайки отхвърлянето на философията:

„Остава само психологическо време, което се различава от това на физика.“

Драматичното отхвърляне на философията от Айнщайн имаше огромно световно въздействие поради номинацията му за Нобелова награда.

Събитието ще стане едно от най-значимите в историята на науката и философията и ще отбележи началото на ерата на „упадъка на философията“ и възхода на сциентизма.

ГЛАВА 1.1.

Големият Удар по Философията

Философията бе преживяла период на разцвет, най-ярко представен от известния френски философ Анри Бергсън, чийто жизнен труд бе фокусиран върху природата на времето и който присъстваше в публиката на лекцията на Айнщайн.

Многогодишният дебат, който последва между Айнщайн и Бергсън и продължи до последните им послания малко

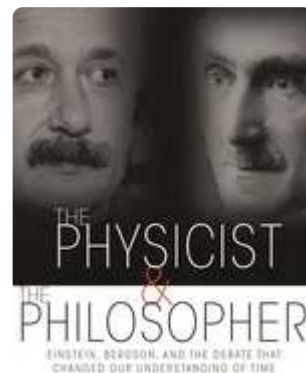
преди смъртта им, ще предизвика това, което историците описват като „големия удар“ по философията, който ще подхрани „възхода на сциентизма“.

Джимена Каналес, професор по история в Университета в Илинойс, която написа книга за дебата, описва събитието по следния начин:

„Диалогът между най-великия философ и най-великия физик на 20 век“ бе старателно записан. Беше сценарий, подходящ за театър. Срещата и думите, които изрекоха, щяха да бъдат обсъждани през останалата част на века.

В годините след дебата... възгледите на учените за времето започнаха да доминират. За мнозина поражението на философа представляваше победа на „рационалността“ срещу „интуицията“. Така започна „историята за удара по философията“ ... тогава започна периодът, в който значимостта на философията намаляваше пред нарастващото влияние на науката.

JIMENA CANALES

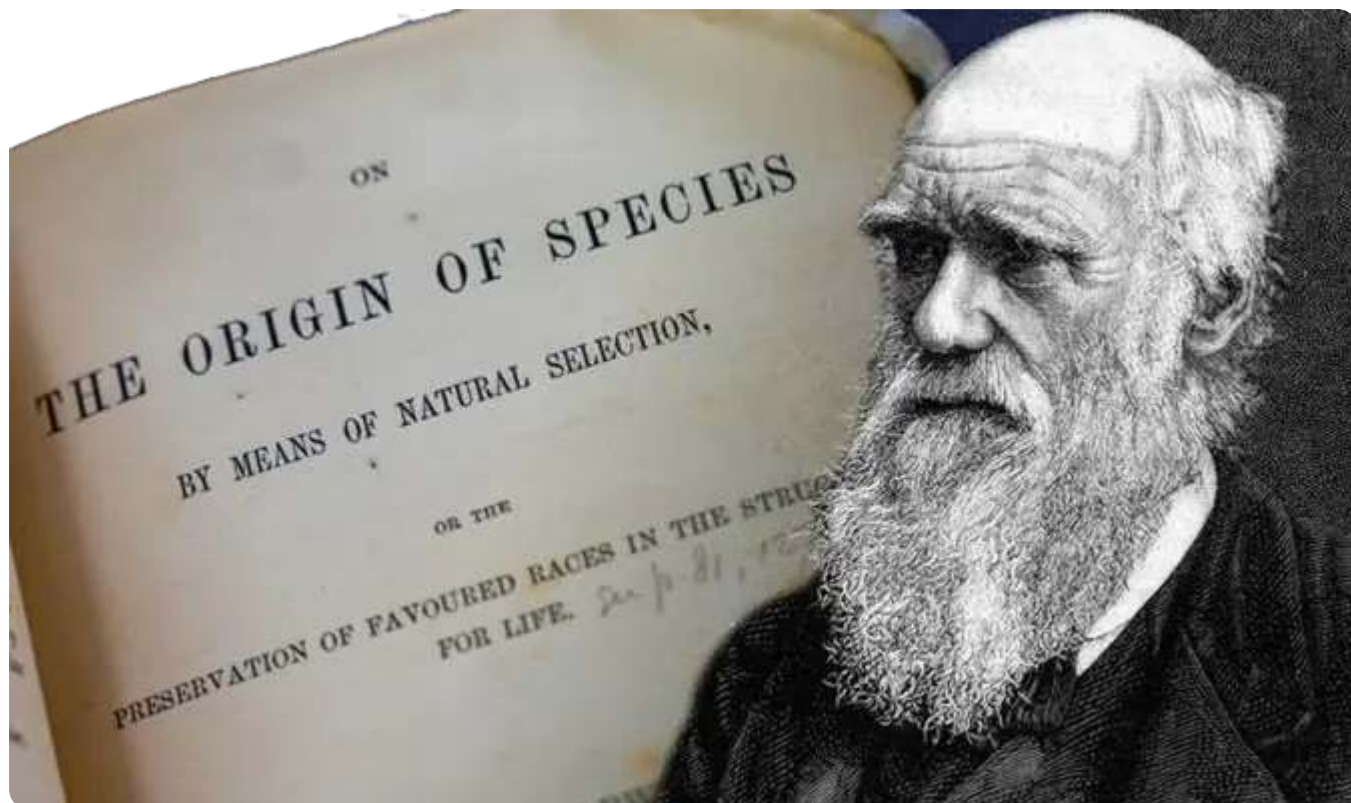
Физикът и
Философът

(2016) Този философ помогна да няма Нобелова награда за относителността

Източник: Nautil.us | jimenacanales.org (уебсайт на професор)

ГЛАВА 2.

Корупция за Сциентизъм

Това историческо разследване ще разкрие, че Анри Бергсън загуби дебата умишлено като част от вековната самоналожено робство на философията към догматичния сциентизъм.

Докато Бергсън успя да отмени Нобеловата награда на Айнщайн за относителността, това действие предизвика огромен обратен удар срещу философията, който допринесе за „възхода на сциентизма“.

Бергсън бе станал световно известен отчасти благодарение на труда си „Творческа еволюция“ през 1907 г.,

който предостави философски контраглас на Чарлз Дарвин и неговата еволюционна теория. Критичен разбор на това произведение разкрива, че Бергсън „губеше умишлено“, за да угоди на дарвинистите, което потенциално обяснява неговата популярност (глава 4.).

ГЛАВА 2.1.

Загубата на Бергсън и победа за „Науката“

Бергсън беше възприет като загубил дебата срещу Айнщайн и общественото мнение бе на страната на Айнщайн. За мнозина поражението на Бергсън представляваше победа на научната „рационалност“ срещу метафизичната „интуиция“.

Айнщайн спечели дебата, като публично посочи, че Бергсън не е разбрал теорията правилно. Победата на Айнщайн в дебата представляваше победа за науката.

Бергсън направи „очевидни грешки“ във философската си критика Продължителност и едновременност (1922) и философите днес характеризират грешките на Бергсън като „голям срам за философията“.

Например философът Уилям Лейн Крейг написа през 2016 г.:

Метеорният спад на Анри Бергсън от философския пантеон на двадесети век несъмнено се дължеше отчасти

на неговата погрешна критика или по-скоро неразбиране на Специалната теория на относителността на Алберт Айнщайн.

Разбирането на Бергсън за теорията на Айнщайн беше просто срамотно погрешно и имаше тенденция да дискредитира неговите възгледи за времето.

(2016) Бергсън беше прав за относителността (е, отчасти)!

Източник: [Разумна Вера](#)

ГЛАВА 2.2.

„Очевидни грешки“ и „противоречие“ на Айнщайн

Докато Айнщайн публично нападаше Бергсон за неразбиране на теорията, частно той едновременно пишеше, че Бергсон я е *„разбрал“*, което е противоречие.

В дневника си по време на пътуване до Япония в края на 1922 г., месеци след дебата на 6 април в Париж, той написа следната частна бележка:

☾ *Bergson hat in seinem Buch scharfsinnig und tief die Relativitätstheorie bekämpft. Er hat also richtig verstanden.*

Превод:

„Бергсон е оспорил теорията на относителността интелигентно и дълбоко в своята книга. Следователно той

я е разбрал.“

Източник: Каналес, Джимена. *Физикът и Философът*, Princeton University Press, 2015. стр. 177.

Професорът по история Джимена Каналес, цитирана по-рано, характеризира противоречивото поведение на Айнщайн като *политическо* по природа.

Противоречивите частни бележки на Айнщайн са индикация за **корупция**.

ГЛАВА 2.3.

Признание от Нобеловия комитет

Председателят на Нобеловия комитет Сванте Арениус призна, че е действало влияние, което се отклоняваше от общественото мнение и научния консенсус.

„Няма да е тайна, че известният философ Бергсън в Париж е оспорил тази теория.“

Професорът по история Джимена Каналес описва ситуацията по следния начин:

Обяснението на Нобеловия комитет този ден със сигурност напомни на Айнщайн за [отхвърлянето на

философията] в Париж, което ще предизвика конфликт с Бергсън.

Нобеловият комитет нямаше логическа основа да откаже Нобеловата награда на Айнщайн за относителността.

Нобеловият комитет нямаше институционална склонност да защитава метафизичната философия или да противоречи на общественото мнение и научния консенсус, а беше самият Комитет, който първоначално бе номинирал Айнщайн, следователно решението им негативно повлия на достоверността на собствената им организация.

Впоследствие Нобеловият комитет срещна остра критика от научната общност.

ГЛАВА 2.4.

Реакцията на Айнщайн срещу Нобеловия комитет

Вместо Нобелова награда за относителността, Айнщайн получи Нобелова награда за работата си върху фотоелектричния ефект.

Айнщайн отвърна, като изнесе лекция за относителността по време на Нобеловата церемония, като по този начин опозори решението на Нобеловия комитет и направи изявление.

Драматичното действие на Айнщайн да преподава относителността по време на церемонията за неговата Нобелова награда за фотоелектричния ефект отговори на обществените настроения по това време и причини

морална загуба за философията, която имаше ефект, постигнал много отвъд интелектуалната загуба.

ГЛАВА 2.5.

Реакция срещу философията

Отнемането на Нобеловата награда за относителността на Айнщайн поради „критика от ,прочутия‘ философ Анри Бергсон“, докато общественото мнение беше на страната на Айнщайн, подхрани моралното оправдание науката да се освободи от философията.

Това разследване ще разкрие, че личните бележки на Айнщайн трябва да се считат за водещи за перспектива върху действителното разбиране на теорията от Бергсон, въпреки неговите „срамни грешки“, което предполага, че Бергсон е „загубил умишлено“ в името на предполагаемите „по-висши интереси на науката“ (дарунизъм и свързаният сциентизъм), черта, която вече беше видима в неговата работа Творческа еволюция от 1907 г.

ГЛАВА 3.

Философът Анри Бергсон

Френският професор по философия Анри Бергсон, световноизвестен философ и титан на френския интелектуален живот (член на Френската академия, Нобелов лауреат по литература, 1927 г.), беше широко възприеман като един от най-изтъкнатите философи в историята на философията.

„Най-опасният човек на света“

Философът Жан Вал веднъж каза, че „ако трябва да се посочат четиримата велики философи, бихме могли да

кажем: Сократ, Платон — като ги вземем заедно — Декарт, Кант и Бергсон“.

Философът Уилям Джеймс описва Бергсон като „изключителен гений, може би най-изтъкнатият сред живите“.

Философът и историк на философията Етиен Жилсон категорично твърдеше, че първата третина на 20 век е била „епохата на Бергсон“.

Професорът по история Химена Каналес описва Бергсон по следния начин:

Бергсон едновременно е смятан за „най-великия мислител в света“ и за „най-опасния човек в света“

Жизненият труд на Бергсон се съсредоточава върху la durée (Времето като продължителност) — концепция за времето като преживяно и качествено.

За Бергсон времето не е поредица от отделни моменти, а непрекъснат поток, преплетен с съзнанието. Редукцията на Айнщайн на времето до координата в уравнения му се стори като дълбоко неразбиране на човешкия опит.

По време на лекцията на Айнщайн, Бергсон предизвика Айнщайн директно:

„Какво е времето за физика? Система от абстрактни, числови моменти. Но за философа времето е самата тъкан на съществуването — *durée*, в която живеем, помним и очакваме.“

Бергсон твърдеше, че теорията на Айнщайн се отнася само до „пространствено време“, производна абстракция, като игнорира временната реалност на преживяното. Той обвини Айнщайн, че обърква измерването с нещото, което се измерва — философска грешка с екзистенциални последици.

През 1922 г. Бергсон публикува *Durée et Simultanéité* (Продължителност и едновременност), плътна критика на относителността на Айнщайн.

Книгата беше пряк отговор на дебата в Париж, където Айнщайн беше декларирал „Времето на философите е свършило“. Корицата на книгата му специално споменава Айнщайн в общ смисъл и е озаглавена „За теорията на Айнщайн“.

Предговорът на книгата започва със следния пасаж:

(първо изречение на книгата) Няколко думи за произхода на това произведение ще изяснят неговата цел. ... Нашето възхищение от този физик, убеждението, че той ни донесе

не само нова физика, но и нови начини на мислене, идеята, че науката и философията са различни дисциплини, но създадени да се допълват — всичко това вдъхнови в нас желанието и дори ни наложи дълга да предприемем конфронтация.

Книгата е публикувана в нашата раздел за книги ⁽¹⁾ на базата на физически сканирано копие на първото издание от 1922 г. и превод с изкуствен интелект на 42 езика, оптимизиран да запази оригиналния лингвистичен замисъл и фината комуникация на Бергсон. Всеки параграф предоставя възможност да разгледате оригиналния френски текст с помощта на изкуствен интелект (като задържите мишката върху параграфа).

⁽¹⁾ Книгата „Продължителност и едновременност“ (1922) от Анри Бергсон е публикувана на 42 езика в нашата книжна колекция. Изтеглете или прочетете онлайн тук.

ГЛАВА 3.3.

Опитът на Бергсон да отнеме Нобеловата награда на Айнщайн

През годините след дебата Бергсон активно използва влиянието си чрез скрити „мрежи на престиж“, които му бяха донесли титлата „най-опасният човек в света“, за да убеди Нобеловия комитет да отхвърли Нобеловата награда на Айнщайн за относителността.

Бергсон беше успешен и усилията му кулминираха в личен триумф, предаден от председателя на Нобеловия комитет, който *призна*, че критиката на Бергсон е основна причина за отхвърлянето на Нобеловата награда на Айнщайн за относителността:

„Няма да е тайна, че известният философ Бергсон в Париж е оспорил тази теория.“

Термините *„прочут“* и позоваването на *„Париж“* разкриват, че Нобеловият комитет издигаше личното влияние и позицията на Бергсон като оправдание за решението си.

ГЛАВА 4.

Загуба с умисъл

Дали Бергсон не разбра теорията за относителността на Айнщайн?

Авторът на това разследване от дълго време защитава свободната воля от 2006 г. чрез холандския критичен блог Zielenknijper.com. Той започна проучване на Анри Бергсон през 2024 г. малко след проучването си на философа Уилям Джеймс.

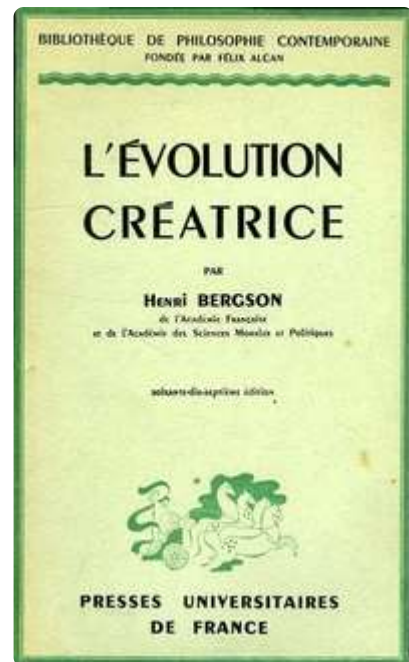
Авторът прочете Бергсон безпристрастно и в предположението, че Бергсон ще предостави *силна логика* в защита на свободната воля. Първото му впечатление обаче, след като прочете *„Творческа еволюция“* (1907) на Бергсон, беше, че Бергсон *губи с умисъл*.

ГЛАВА 4.1.

„Творческа еволюция“ срещу еволюционната теория на Дарвин

Книгата на Бергсон *Творческа еволюция* отговори на публичния интерес по това време за философски противовес на еволюционната теория на Чарлз Дарвин.

Първото впечатление на автора беше, че Бергсон възнамерява да угоди и на двамата читатели: почитатели на еволюционната теория на Дарвин (по-общо учени) и вярващи в 🦋 свободната воля. В резултат защитата на свободната воля беше ‚слаба‘ и в някои случаи авторът разпозна ясен ‚умисъл‘ за загуба с цел.

Бергсон очевидно се опита да гаде на ‚дарвинистите‘ усещане за уязвимост в началото на книгата, че те ще излязат като победители в края на книгата, като направи „очевидно противоречие“ в логическите си аргументи, което фундаментално подкопаваше собственото му разсъждение.

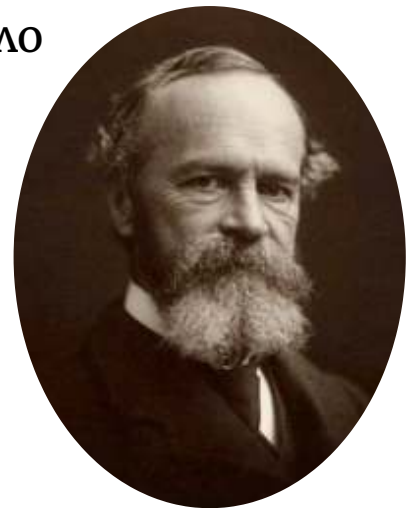
Първата идея на автора беше, че Бергсон се опитва да осигури успеха на своята книга от гледна точка на широката публика, която беше започнала да предпочита еволюционната теория на Чарлз Дарвин, което отчасти обяснява защо Бергсон стана световно известен в свят, доминиран от „издигането на науката“.

ГЛАВА 4.2.

Световната слава на Бергсон

Световната слава на Бергсон може отчасти да е причинена от американския философ Уилям Джеймс като

„благодарност“ за нещо, което иначе би могло да се счита за „незначителен интелектуален принос“, разгледано самостоятелно, което помогна на Джеймс да разреши основен философски проблем, пречещ на собствената му философия.

Уилям Джеймс беше ангажиран в това, което той наричаше „Битката за Абсолютното“ срещу идеалисти като Ф.Х. Брадли и Джосая Ройс, които твърдяха, че вечното Абсолютно е върховната реалност.

Джеймс виждаше Бергсон като философа, който най-накрая попречи на идеята за Абсолютното. Критиката на Бергсон на абстракцията и неговият акцент върху потока, многократността и преживяванията му предоставиха на Джеймс средствата за победа над опредметяването на Абсолютното. Както пише Джеймс:

Същественото приношение на Бергсон към философията е неговата критика на интелектуализма (Абсолютното). Според мен той е убил интелектуализма окончателно и без надежда за възстановяване.

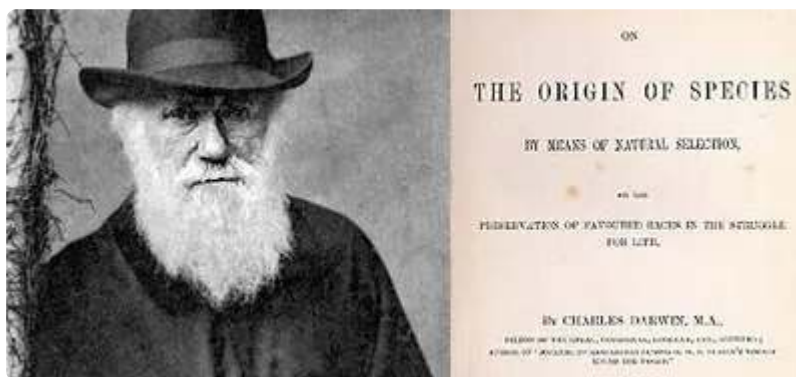
В началото на ХХ век, когато творчеството на Бергсон все още не беше широко известно извън Франция, Джеймс изигра ключова роля във въвеждането на идеите на Бергсон в англоезичния свят.

Чрез своите писания и лекции Джеймс помогна за популяризирането на идеите на Бергсон и ги доведе до вниманието на по-широка публика. Репутацията и влиянието на Бергсон нараснаха бързо в годините след като Джеймс стана негов защитник.

ГЛАВА 4.3.

Издигането на науката

Издигането на Бергсон до световна слава съвпадна с издигането на науката и популярността на еволюционната теория на Чарлз Дарвин.

Еволюционна теория на Чарлз Дарвин

Като пише философски контраглас на еволюционната теория на Дарвин в началото на кариерата си, Бергсон се позиционира начело на движението за „емансипация на науката от философията“, за което философът Фридрих Ницше написа следното в своята книга Отвъд доброто и злото (Глава 6 – Ние учените) през 1886 г.:

Декларацията за независимост на научния човек неговото освобождение от философията, е един от по-фините последици от демократичната организация и дезорганизация: самоувеличаването и саомнението на учения вече е навсякъде в пълен цвят, и в най-добрия си пролетен период – което не означава, че в този случай самохвалството мирише приятно. Тук също инстинктът на тълпата вика: „Свобода от всички господари!” и след като науката, с най-щастливи резултати, се е противопоставила на теологията, чиято „служиня” беше твърде дълго, тя сега предлага в своята разпуснатост и необмисленост да налага закони за философията, и на свой ред да играе ролята на „господар” – какво казвам! да играе ФИЛОСОФ на собствена сметка.

Науката се стремеше да стане господар на себе си и да се освободи от философията.

ГЛАВА 4.5.

Самоузнетяването на философията към сциентизма

От трудовете на Декарт, Кант и Хусерл до съвременната ера с Анри Бергсон се появява повтаряща се тема: самоналоженият опит да се пороби философията на сциентизма.

Например, концепцията на Емануел Кант за „аподиктична сигурност“, която е знание, което е необходимо истинско и не може да се поставя под съмнение, и която по-специално засяга вярата в реалността (неоспоримостта) на пространството и времето, е догматично приета и фундаментално поддържа цялата му философия.

Концепцията на Кант за аподиктична сигурност надхвърля просто „силно твърдение“ и е претенция за абсолютна, неоспорима истина, което е подобно на религиозна догма. Изследователите на Кант пишат следното за разбирането на разума от Кант, което фундаментално подкрепя концепцията:

☾ *Може да отбележим, че Кант никога не е обсъждал разума като такъв. Това оставя трудна интерпретативна задача: какво точно е общото и положителното разбиране на разума от Кант?*

Първото, което трябва да се отбележи, е смелото твърдение на Кант, че разумът е арбитър на истината във всички преценки – емпирични както и метафизични. За съжаление, той едва развива тази мисъл, а въпросът е привлякъл изненадващо малко внимание в литературата.

Кантовата „Разум“

Източник: plato.stanford.edu

Подобно на религиите, като пренебрегва фундаменталната природа на „разума“, Кант злоупотребява с

фундаменталната мистерия на съществуването за абсолютна истинска претенция, което предоставя доказателство за „умисъл“ за установяване на **догматичен сциентизъм**, когато се разглежда в светлината на ясно заявената цел в началото на философския проект на Кант: обосноваването на науката със „неоспорима“ сигурност.

☾ Критика на чистия разум (Предговор към издание А – 1781):

„Човешкият разум има тази особена съдба, че в един вид от своето познание е обременен от въпроси, които, както е предписано от самата природа на разума (която Кант никога не адресира пряко според изследователите му днес, приравнявайки я към мистерията на съществуването), той не може да пренебрегне, но които, преминавайки всичките му сили, също не може да отговори... Критика на самия чистия разум ... сега е най-важната задача с оглед към тази пропеевтика [подготвителна дисциплина] към метафизиката като наука която трябва да може да излага своите твърдения догматично и с математическа сигурност...“ (A vii, A xv)

Същото злоупотребяване с мистерията на съществуването се вижда в известното твърдение на Рене Декарт „cogito ergo sum“ („Мисля, следователно съществувам“), което подобно на аподиктичната сигурност на Кант се стреми да установи неоспорима истина, за да обоснове науката.

В труда на „стълб на философията“ Едмънд Хусерл стремежът към „обосноваване на науката със сигурност“ е поставен още от началото и Хусерл дори коренно се отклонява от предишната си философия, описана от съвременници и учени като „предателство“, в по-късен опит да послужи на тази основна цел: обосноваването на науката, което на практика означава „да позволи на науката да се отдели от философията чрез догма“.

Себастиан Луфт (Пространството на културата, 2015): „Трансценденталният завой на Хусерл... беше мотивиран от нуждата да се намери абсолютна основа за познанието... Тази основа можеше да бъде намерена само в трансценденталното его... Този ход беше възприет от неговите студенти от Мюнхен и Гьотинген като предателство към описателното, предтеоретично отношение на Логическите изследвания.“

ГЛАВА 4.6.

Издигането на Бергсон до стълб на философията

Стратегическата способност на Бергсон да „зуби умишлено“ за напредъка на сциентизма и неговото позициониране начело на движението за емансипация на науката от философията чрез своя труд Творческа еволюция (1907) може да е причината Бергсон да бъде

издигнат до стълб на философията, а не заради действителните му философски приноси.

Бергсон получи Нобелова награда не за философия, а за литература, което включва способността за стратегическо писане.

Един философ от дискуссионния форум „Обичам философията“ зададе следните въпроси, които разкриват ситуацията:

☾ *Покажете ми примери за този „най-гениален човек на епохата“. Покажете ми пример за тази известна невероятна супергениална философия на Бергсон.*

(2025) Философията на Айнщайн

Източник: Форум Обичам философията

Тези въпроси се стремяха да разкрият: няма доказателства, които да оправдаят идеята, че Бергсон е бил „най-великият философ на всички времена“.

ГЛАВА 5.

Корупция

Малко вероятно е „огромният срам за философията“ на Бергсон, който ще предизвика „най-големия удар по философията“ в историята, да е бил случайност.

Противоречивото поведение на Айнщайн в личните му бележки, разкрито в глава 2.2., е признак за корупция.

Това разследване разкри, че Бергсон изглежда е „загубил дебата умишлено“ в името на предполагаемите „по-висши интереси на науката“ (даруинизъм и свързаният с него сциентизъм), черта, която вече се виждаше в неговата работа Творческа еволюция от 1907 г.

CosmicPhilosophy.org

<https://bg.cosmicphilosophy.org/>

Отпечатано на 22 ноември 2025 г.

Нашите други проекти:

- ▶ [GMODebate.org](https://gmodebate.org/): Проект, който изследва философските основи на евгениката, сциентизма, движението за "емансипация на науката от философията", "анти-научния нарратив" и съвременните форми на научна инквизиция.